

**5. KLASSIDE ÕPILASTE
UJUMISE ALGÕPETUSE ÕPITULEMUSE SAAVUTAMISE
ANALÜÜS**

**MTÜ Eesti Ujumisliit
Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutus**

2022

SISUKORD

Sisukokkuvõte	3
Mõisted.....	4
Taust: ujumise algõpetus põhikooli riiklikus õppekavas	4
Seire eesmärk ja ülesanded.....	6
Valim ja andmeanalüüs	7
Andmeanalüüs	8
Tulemused	10
I: Ujumisoskuse tase.....	10
II: Ujumise algõpetuse korraldamine	11
III: Õpilaste osalemine ujumistundides.....	14
IV: Õpilaste juhendamine.....	16
Ujumisoskuse saavutamise prognoos	20
Kokkuvõte ja järeldused.....	22
LISA	25

Sisukokkuvõte¹

Ujumine on elutähtis oskus, mille peaks omandama iga inimene, et vees või vette sattudes toime tulla ja adekvaatselt käituda. Ujumisest kujuneb elukestev oskus, mis toetab nii füüsilist kui ka vaimset tervist. Seetõttu mõjutab ujumise algõpetus liikumisharrastust ja rahvatervist laiemalt ning aitab ennetada uppumissurmasid².

2017. aastal muudeti põhikooli riiklikus õppekavas kehalise kasvatuse ainekavas ujumise algõpetuse õpitulemust ja õppesisu³ ning suurendati riigi toetust ujumise algõpetuse korraldamiseks. Nende muudatuste mõju kavandati seirata alates kolmandast õppeaastast pärast muudatuse jõustumist. 2020. aastal oli ujumistundide korraldus COVID-19 piirangute tõttu raskendatud ja koolid kasutasid võimalust korraldada ujumistunde ka II kooliastmes. Seetõttu alustati seiret 2021. aastal 5. klasside andmete põhjal.

Seire tulemused annavad ülevaate, mil määral on muudatused ainekavas ja rahastamises mõjutanud 5. klasside õpilaste ujumisoskust ja õppe korraldamist. Teemat on varem uuritud projektipõhiselt⁴ ja ülikoolide lõputööde raames⁵. Kuigi koolid on ujumise algõpetuse tulemuslikkuse kohta Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) alates 2019. aastast järjepidevalt andmeid esitanud, ei ole neid andmeid seni kõikselt analüüsitud, sest ujumisoskuse taseme ja ujumistundide korralduse järjepidevaks jälgimiseks on Eestis puudunud metoodika. Seire raames töötati metoodika välja ning see võimaldab teha edasisi hariduspoliitilisi valikuid õpilaste huvides.

Seire tulemusel saavad koolipidajad ja koolid planeerida edasisi tegevusi, et ujumisoskust kujundataks turvalises õppekeskkonnas professionaalsete õpetajate juhendamisel. Samuti loob seire eelduse kooliujumise süsteemsemaks koordineerimiseks, mis aitab kindlustada õppe kvaliteeti ja õpet tõhusamalt korraldada. Edaspidi on kooliujumist kavas seirata kord aastas, et oleks kasutada võrdlusandmed, mille abil järjepidevalt hinnata tegevuste mõju ujumisoskusele.

Seire tulemused esitatakse neljas aspektis ja interaktiivselt on võimalik tulemusi põhjalikumalt vaadelda Eesti Ujumisliidu koduleheküljel⁶ Eestis kokku, maakondade ja kohalike omavalitsuste lõikes.

¹ Eesti Ujumisliit tänab osutatud abi eest Pille Liblikut, Inga Kukke, Kadri Koreinikut ja Marko Mölderit Haridus- ja Teadusministeeriumist, Kadri Rootalu Tartu Ülikoolist ning Veiko Ulpi Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutusest.

² Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) andmetel on uppumine on üks peamisi laste juhusliku surma põhjuseid. Global Report on Drowning. Preventing a Leading Killer. WHO, 2014.
<https://www.who.int/publications/i/item/global-report-on-drowning-preventing-a-leading-killer>

³ Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 1 „Põhikooli riiklik õppekava” Lisa 8 (muudetud sõnastuses).
https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1230/4202/1010/Lisa_8.pdf#

⁴ „Veega sõber“ projekt, 2015.

https://www.swimming.ee/wp-content/uploads/2016/05/Lisa_4_Veega_Sober_2015.pdf

Ujumise algõpetus, ettepanekud ja olukorra analüüs, 2014, <https://www.sporidiinfo.ee/est/g22s454>

⁵ Tiidemann, M., 2017. Enda ujumisoskuse hinnang 5. klassi õpilaste seas 2016. aastal. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.

Böckler, K., 2018. Ujumise algõpetuse projekti „Õpime ujuma“ tagasiside ja tulemuslikkuse hindamine. Magistritöö. Tallinna Tehnikaülikool.

Mäesepp, K., 2021. Eesti koolikohustusliku ujumise algõpetuse olukord ja ujumistundide läbiviimise seosed saavutatud ujumisoskuse tasemega 3. klasside näitel. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.

⁶ https://www.swimming.ee/andmebaas/algopetuse_analyys

Kokkuvõttes ja järeldustes esitatakse soovitusel õpilaste ujumisoskuse edasiseks parandamiseks. Seire käigus ei koguta infot riigieelarvest ujumise algõpetuseks eraldatud raha jaotamise ja kasutamise kohta. Koolide kaupa andmeid ei esitata ja koolide pingeridu õpilaste ujumisoskuse alusel ei koostata.

Mõisted

Abijuhendaja – isik, kellel on läbitud praktiline koolitus „Õpime ujuma“ ja kellel ujumistunni eest vastutava õpetaja hinnangul on valmisolek ja pädevus õpetajat tunnis lastega tegelemisel abistada. Abijuhendaja ei tohi iseseisvalt ujumistundi korraldada.

Ettenähtud tunnid – kooli õppekavas kavandatud ujumise algõpetuse tunnid;
Läbitud tunnid – ujumistunnid, mis on tegelikult toimunud ja milles õpilased on osalenud.

Juhendaja – ujumistunni eest vastutav õpetaja või abijuhendaja.

Oskuste hindaja – ujumistunni eest vastutav õpetaja, kellel võib olla mitu abijuhendajat.

Ujumise algõpetuse osaoskused – veega kohanemine, sukeldumine, hõljumine, libisemine, vees edasiliikumine.

Ujumisoskus – oskus, mida hinnatakse I kooliastme lõpuks 200 m kompleksharjutuse sooritamiseks: õpilane hüppab sügavasse vette, ujub 100 m rinnuli asendis, sukeldub, toob käega põhjast eseme, püsib paigal puhates ja asendeid vahetades 3 minutit, ujub seejärel 100 m selili asendis ja väljub veest.

Ujumistreener – spordispetsialist⁷, kes juhendab sportlasi ja teisi spordis osalevaid isikuid sh ujumise algõpetuse puhul kooliujumises osalejaid ja kellel on treeneri kutsekvalifikatsioon⁸.

Ujumistunni eest vastutav õpetaja – isik, kellel on ujumistreeneri kutseeksami 4. tase (EKR 4) ja läbitud praktiline koolitus „Õpime ujuma“, või isik, kellel on pedagoogiline kõrgharidus ja läbitud praktiline koolitus „Õpime ujuma“.

„Õpime ujuma“ koolitus – ujumise algõpetuse juhendajate praktiline koolitus, mis käsitleb põhikooli kehalise kasvatuse ainekava ujumise osa.

Õpitlemus – ujumisoskus.

Taust: ujumise algõpetus põhikooli riiklikus õppekavas

Ujumise algõpetus on olnud taasiseseisvunud Eesti põhikooli riiklikus õppekavas I kooliastmes kehalise kasvatuse kohustuslik osa alates 1996. aastast. Alates 2011. aastast on ujumise algõpetus olnud kohustuslik kas I või II kooliastmes⁹. 2014. aastal korraldasid Kultuuriministeerium, Spordikoolituse ja -teabe Sihtasutus ning Eesti Ujumisliit uuringu, millest selgus, et põhikooli riiklikus õppekavas kehtestatud ujumise algõpetuse taotletav õpitlemus – õpilane ujub vabalt valitud stiilis 25 m – ei ole piisav ujumise kui elutähtsa oskuse

⁷ Spordiseadus, RT I 2005, <https://www.riigiteataja.ee/akt/1013701>

⁸ Kutseadus, RT I 2008, <https://www.riigiteataja.ee/akt/123032015261>

⁹ „Põhikooli riiklik õppekava“ Lisa 8 „Kehaline kasvatus“, 2011. https://www.riigiteataja.ee/akt/lisa/1230/4202/1010/Lisa_8.pdf#

omandamiseks. Uuring näitas ka, et puudus ühtne arusaam sellest, mis on ujumisoskus ja milline peab olema metoodika selle õpetamiseks.

2015. aastal korraldas Eesti Ujumisliit koostöös Päästeameti ja Eesti Vetelpääste Seltsiga projekti „Veega sõber“. Projektis osales üle Eesti kokku 3910 8–11-aastast õpilast, kes olid läbinud ujumise algõpetuse programmi. Projekti käigus selgus, et ehkki õpilased olid osalenud ainekavas ettenähtud ujumistundides, suutis üksnes 14% neist sooritada „Oskan ujuda“ kompleksharjutuse¹⁰ ning 9% õpilastest puudus ujumisoskus täielikult¹¹. Lisaks selgitas Päästeamet¹² 2015. aastal välja, et 62% 7–18-aastaste laste vanematest hindab oma lapse ujumisoskust kehvaks, sh iga neljas laps ei oska üldse ujuda. Kaks aastat hiljem korraldatud küsitlus näitas, et valdav enamik küsitletud koolide viiendate klasside õpilastest (kokku osales küsitluses 2331 õpilast 129 koolist) hindab oma ujumisoskust üle ning õpilaste enda hinnangul suudab vaid 35% neist ujudes läbida 200 m ja enam¹³.

Kuna Eestis ei olnud varem ujumisoskuse definitsiooni määratletud, leppisid Päästeamet, Eesti Vetelpääste Selts ja Eesti Ujumisliit 2015. aastal ujumisoskuse definitsioonis kokku, võttes eeskujuks Põhjamaade 1996. aasta kokkuleppe¹⁴. Definitsiooni järgi on ujumisoskusega inimene see, kes suudab järjest sooritada järgmise harjutuse: hüppa sügavasse vette, uju 100 m rinnuli asendis, sukeldu, too käega põhjast ese, püsi paigal puhates ja asendeid vahetades 3 minutit, uju seejärel 100 m selili asendis ja välju veest. Samamoodi on alates 2017/2018. õppeaastast määratletud kolmanda klassi lõpuks taotletav õpitulemus.

20. juulil 2017.a. muutis Vabariigi Valitsus 06.01.2011.a. määruse nr 1 „Põhikooli riiklik õppekava“ lisas 8 „Kehaline kasvatus“¹⁵ ujumise algõpetuse õpitulemust ja õppesisu, et õpilased omandaksid I või hiljemalt II kooliastme lõpuks ujumisoskuse. Õpitulemusse lisati suutlikkus hinnata adekvaatselt oma võimeid vees ja rakendada eakohaseid veeohutuslaseid oskusi. 2017. aastal koostasid Eesti Ujumisliit ja Päästeamet koostöös SA-ga Innove¹⁶ ujumise algõpetuse korraldamiseks uue metoodilise juhendi ujumise algõpetuse tulemuslikkuse parandamiseks¹⁷. Juhendi koostamisel lähtuti sellest, et arvestuslik õppemaht õpitulemuse saavutamiseks on 40 akadeemilist tundi senise 24 tunni asemel ja ühel juhendajal võib olla grupis korraga kuni 12 õpilast. Õppeprotsessis tuleb arvestada õpilaste individuaalsete võimetega ning lähtuda kooli ja õpetaja autonoomiast korraldada õpet nii, et õpilased omandaksid ujumise erinevad osaoskused.

¹⁰ Kompleksharjutuse sisu 2015. aastal – 100 m rinnuli ujumine, 2 minutit selili asendis veepinnal püsimine, 100 m selili ujumine, kogu tegevus ilma puhkepausita – erineb 2017. aastal kehtestatud kompleksharjutusest.

¹¹ Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2016/2017. õppeaastal, 2017.

https://www.hm.ee/sites/default/files/ulevaade_haridussusteemi_valishindamisest_2016-2017_oa.pdf

¹² Päästeameti veeohutuse kampaania märgatavuse uuring 2015 (uuring ainult ametkondlikuks kasutamiseks).

¹³ Tiidemann, M., 2017. Enda ujumisoskuse hinnang 5. klassi õpilaste seas 2016. aastal. Bakalaureusetöö. Tallinna Ülikool.

¹⁴ Ujumisoskuse määratlemisel lähtuti Soome, Norra, Taani, Islandi ja Rootsi definitsioonist (1996) ja kogemusest. Ülevaade haridussüsteemi välishindamisest 2016/2017. õppeaastal, 2017.

https://www.hm.ee/sites/default/files/ulevaade_haridussusteemi_valishindamisest_2016-2017_oa.pdf

¹⁵ Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr 1 „Põhikooli riiklik õppekava“ Lisa 8 (muudetud sõnastuses). https://www.riigiteataja.ee/akti/isa/1230/4202/1010/Lisa_8.pdf#

¹⁶ Alates 01.07.2020 Haridus- ja Noorteamet.

¹⁷ Ujumise algõpetuse kirjeldus, 2017.

https://opekava.ee/wp-content/uploads/2017/12/%c3%95ppeprotsess_Ujumine_12_2017.pdf

Hiljemalt 2018. aasta 1. jaanuariks tuli koolidel viia oma õppekavad muudatustega kooskõlla ja hakata esitama Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS) kaudu andmeid õpilaste ujumisoskuse kohta osaoskuste kaupa. Muudatuse rakendamiseks eraldatakse alates 2018. aastast riigieelarvest igal aastal 1,2 miljonit eurot toetust, mis jaguneb vastavalt munitsipaal- ja erakoolide õpilaste arvule.

Õppekavamuudatuste ja ressursikasutuse tulemuslikkuse¹⁸ hindamiseks kavandati alates 2020. aastast, s.o. kolmandal õppeaastal muudatuse jõustumisest läbi viia seire ujumise algõpetuse korraldamise ja kvaliteedi kohta ning volitati Eesti Ujumisliitu¹⁹ laste ujumisoskuse arengut, õpetamise taset ja tulemuslikkust jälgima ja analüüsima.

Seire eesmärk ja ülesanded

Seire eesmärk on saada teada, mil määral on ujumise algõpetuse uus korraldus avaldanud mõju ujumisoskuse saavutamisele I kooliastme lõpuks. Selleks analüüsitakse järgmisi kohustusliku ujumise algõpetuse näitajaid Eestis, sh maakondade, kohalike omavalitsuste ja koolide lõikes: ujumisoskuse tase e õpitulemuse saavutanute osakaal õpilaste seas, ujumise algõpetuse korraldamine, õpilaste osalemine ujumistundides, õpilaste juhendamine ning seosed õpitulemuse saavutamisel ujumistundide arvu, juhendaja ettevalmistuse, grupi suuruse ja ujumisvõimaluste olemasolu vahel. Lisaks sooviti seire abil teada saada, milline on andmete esitamise kvaliteet ja millised on puudujäägid EHISesse andmete sisestamisel.

Seire eesmärgi saavutamiseks püstitati järgmised ülesanded:

- selgitada välja, kui suur osa õpilastest on omandanud ujumisoskuse ja ujumise osaoskused;
- selgitada välja, milline on ettenähtud ja läbitud ujumistundide arv;
- selgitada välja, kui palju õpilased ettenähtud ujumistundides osalevad;
- selgitada välja, kui palju on kohustusliku ujumise algõpetuse juhendajaid, kui palju on õpilasi keskmiselt ühe juhendaja kohta, kui suured on õpilaste grupid, kui palju on kaasatud ujumistreenerid;
- prognoosida, kuidas mõjutavad ujumisoskuse omandamist eri näitajad, sh ujumise algõpetuse korraldus (ujumistundide arv, juhendaja ettevalmistus, grupi suurus) ning ujumisvõimaluste olemasolu.

¹⁸ Ressursside all peetakse silmas nii arvestusliku õppeaja suurenemist, kui ka tulumaksu laekumise ja tasandusfondi kaudu kohaliku omavalitsuse üksustele eraldatavat toetust, mida saab kasutada ujulate rendiks, transpordiks, täiendavate juhendajate värbamiseks ja ujumise algõpetuse koordineerimiseks, sh õpetajate täiendkoolituse korraldamiseks.

¹⁹ MTÜ Eesti Ujumisliidule on antud vastavad volitused Vabariigi Valitsuse memorandumiga 16.04.2016, mille allkirjastasid riigihalduse minister, tervise- ja tööminister, siseminister, kultuuriminister. Memorandumi punkt 5 kohaselt koordineerib EUL ujumise algõpetuse kursuse läbiviimist ja kesksete tegevuste elluviimist, sh hindab pidevalt koolituste tulemuslikkust ja laste ujumisoskuse arengut. Memorandumi alusel otsustas Vabariigi Valitsus 16.02.2017.a. istungi protokollilise otsusega anda MTÜ Eesti Ujumisliidule ülesanne koordineerida ujumise algõpetuse programmi rakendamist ja eraldada selleks raha.

Valim ja andmeanalüüs

Andmeallikaid oli kokku neli: õpilaste ujumisandmed EHISes²⁰, SA Kutsekoda kutsetunnistuste registri andmed ujumise treenerite kohta, MTÜ Eesti Ujumisliidu ujumise algõpetuse juhendajate andmebaas ning Eesti spordiregistri siseujulate andmekogu.

Kõiksesse valimisse kuuluvad 2021/2022. õppeaastal viiendas klassis õppivad õpilased, kes 2017/2018. aastal käisid 1. klassis ja kellele avanes võimalus hakata ujumist õppima uuendatud ainekava järgi. Nimetatud õpilaste ujumisoskust oli kavas analüüsida, kui nad õppisid 3. klassis, kuid kuna seoses COVID-19 pandeemiaga lükkusid ujumistunnid edasi, tehti analüüs 5. klasside õpilaste kohta EHISesse sisestatud andmete põhjal.

Koolide valimi moodustavad 434 kooli²¹, kes on EHISesse andmed sisestanud 12 683 õpilase kohta, kes õpivad 2021/2022. õppeaastal 5. klassis. Õpilaste valim moodustab 82% kõikidest 5. klasside õpilastest²². Andmekoosseis ei ole kõigi valimisse kuuluvate õpilaste osas täielik, kuna õpilaste ujumisandmete sisestamisel ei ole EHISes kõik väljad täitmisel kohustuslikud²³. Osad koolid on jätnud andmed esitamata või esitanud ebatäpselt. Ettenähtud tundide arv oli märkimata 1074 õpilasel, läbitud tundide arv märkimata 1029 õpilasel, grupi suurus 279 õpilasel, ujumisoskuse tase 99 õpilasel ning oskuste hindaja ja teised abistavad või juhendavad isikud 1615 õpilase puhul. Andmed kooliujumise juhendajate ja selle kohta, kui palju on õpilasi ühe juhendaja kohta, tulenevad nende EHISesse sisestatud õpilaste andmetest, kelle kohta on juhendaja märgitud. Neid õpilasi, kellel ei ole juhendajat märgitud, arvestuses ei kuvata. Andmed grupi suuruse kohta võivad olla ebatäpsed, sest EHISes ei ole täpsustatud, et grupi suuruse all mõeldakse seda, kui palju on õpilasi grupis ühe juhendaja kohta.

Analüüsis kasutatakse alates 2019. aastast kuni 2020/2021. õppeaasta lõpuni koolide poolt EHISesse sisestatud andmeid: õppeasutuse nimetus, maakond, KOV²⁴, kooli asukoht ja õpilase klass, kooli õppekavas I kooliastmes ettenähtud ujumistundide arv, läbitud ujumistundide arv I kooliastme lõpuks, grupi suurus, ujumisoskuse tase ja ujumisoskust hinnanud treeneri ja juhendaja andmed (oskuste hindaja, teised abistavad või juhendavad isikud).

Koolid sisestavad ujumisandmeid EHISesse jooksvalt, st andmetes võib teha muudatusi ja tehtud muudatuste korral jääb alati kehtima viimane sisestus. See tähendab, et kui õpilase ujumistase paraneb või tundide arv muutub, siis arhiveeritakse eelmine kirje ja uus kirje saab kehtivaks. Selline andmete kuvamine on kooskõlas nüüdisaegse õpikäsitusega ja õpilase arengut toetava võimekususkumusega. Kui õpilane ei ole tervislikel või muudel põhjustel kohustuslikes ujumise algõpetuse tundides osalenud, on EHISesse märgitud tundide arvuks 0 ja tulemuseks „oskus puudub täielikult või laps ei ole osalenud“. Õpilaste kooli vahetamisel liiguvad õpilase andmed temaga uude kooli kaasa ja kajastuvad uue kooli tulemustena, kuigi ujumistunnid on läbi viidud eelmises koolis.

Lisaks EHISele on andmestikku täiendatud kahe registri/andmebaasi andmete ja ujulate asukoha andmetega. Juhendajate kohta EHISesse sisestatud andmed on ühendatud Kutsekoja

²⁰ Andmed seisuga 08.09.2021.a.

²¹ I ja II kooliastmega koolide arv 479 kooli.

²² Seisuga 13.09.2021 õppis viiendates klassides kokku 15 463 õpilast.

²³ EHISe juhendis on peale 08.09.2021.a. ujumisandmete esitamist sisse viidud muudatus, et õpilaste ujumisandmete lisamisel on kõik väljad (v.a „Teised abistavad või juhendavad isikud“) täitmiseks kohustuslikud.

²⁴ Eraõiguslike üldhariduskoolide õpilaste kohta käivad andmed on arvestatud vastavalt sellele, millise kohaliku omavalitsusüksuse territooriumil õpilane õpib.

ujumise treenerite kutsetunnistuste registri andmetega ja Eesti Ujumisliidu ujumise algõpetuse „Õpime ujuma“ koolituse läbinud juhendajate andmebaasi andmetega.

Vähemalt 25 m pikkusega siseujula olemasolu andmed kohalikus omavalitsuses on saadud Eesti spordiregistrist spordiobjektide andmekogust.

Ujumisoskuse tase

Ujumisoskust käsitletakse vastavalt ujumisoskuse hindamise kriteeriumile ja osaoskuste omandamisel sooritatud arvestuse tasemele, mida on EHISes võimalik märkida järgmiselt:

- 1) oskus puudub täielikult või õpilane ei ole osalenud;
- 2) õpilane on veega kohanenud;
- 3) õpilane oskab sukelduda;
- 4) õpilane oskab vee peal rinnuli ja selili hõljuda;
- 5) õpilane oskab vee peal rinnuli ja selili libiseda;
- 6) õpilane suudab sooritada 25 m kompleksharjutuse¹²⁵;
- 7) õpilane oskab ujuda ehk sooritada 200 m kompleksharjutuse²⁶;
- 8) õpilasel oli ujumisoskus enne kooliujumise tunde.

Grupi suurus

Kuna põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 26²⁷ kohaselt on klassi täitumuse ülemine piinorm põhikoolis 24 õpilast, siis näeb soovituslik metoodika lisaks õpitulemuse saavutamisele vajaduse tagada ka õpilaste turvalisus ujumistunnis. Seetõttu vaadeldakse grupi suurust vastavalt sellele, kas ühes ujumistunnis on ühe õpetaja kohta maksimaalselt 12 õpilast või rohkem. EHISE andmebaasis on grupi suurust märkides võimalik valida kahe variandi vahel, millest on lähtunud ka käesolevas analüüsis:

- 1) kuni 12 õpilast
- 2) 13 ja enam õpilast.

Andmeanalüüs

Andmeanalüüsiks kasutati Microsoft Exceli tabelarvutustarkvara ja andmeanalüüsitarkvara IBM SPSS Statistics 27. Analüüsitakse eespool nimetatud näitajate sagedusi ja jaotusi ning seoseid näitajate vahel. Seoste välja selgitamiseks kasutati (binaarset) logistilist regressioonanalüüsi.

Ujumistundide arv

Analüüsi tarbeks moodustati kahest arvtunnusest järjestustunnused. Ujumistundide arv rühmitati järgmise skaala alusel: kuni 19 tundi; 20–29 tundi; 30–39 tundi; 40 või rohkem tundi.

Skaala lähtub õppekava muudatustest. 2015. aastal määratletud ujumisoskuse kõige tulemuslikumaks omandamiseks asjakohast metoodikat kasutades on soovituslik ujumistundide

²⁵ **25 m kompleksharjutus 1:** hüppa sügavasse vette, uju 12,5 m rinnuli asendis, muuda suunda, uju 2–3 m alguspunkti poole rinnuli asendis, peatu, hõlju veepinnal 30 sekundit, uju selili asendis tagasi lähtepunkti.

²⁶ **200 m kompleksharjutus:** hüppa sügavasse vette, uju 100 m rinnuli asendis, sukeldu ja too käega põhjast ese, püsi paigal puhates ja asendeid vahetades 3 minutit, uju 100 m selili asendis, välju veest.

²⁷ Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus, RT I 2010. <https://www.riigiteataja.ee/akt/131122015015>

arv 40, kuna varem kehtinud ainekavas oli soovituslik ujumistundide arv 24. Seetõttu koostati neljane skaala, et selgitada välja, kui paljudes koolides jääb ujumistundide arv eelmise ainekavaga seotud 20–29 ujumistunni vahemikku; kui paljudes koolides korraldatakse ja läbitakse alla poole soovituslikest ujumistundidest ehk kuni 19 ujumistundi; kui paljudes koolides on ujumistundide arv suurem kui endine soovitus ja jääb vahemikku 30–39 tundi; kui paljudes koolides korraldatakse ja läbitakse 40 või rohkem ujumistundi.

Osalemise määr

Ujumistundide osalemise määra näitaja väärtused on grupeeritud järgmiselt: 0; 1–19%; 20–49%; 50–74%; 75–99%; 100%; üle 100%.

Skaalavahemike moodustamisel on arvestatud õpilaste osalemist ujumistundides vähem kui 20%, 100% ja üle 100%. Ülejäänute puhul järgiti kvartiile, kuid 25% asendati 20%ga, sest juhul, kui õpilased on osalenud ettenähtud tundides vähem kui 20%, tuleks nende puudumiste põhjuste kohta koguda täiendavat teavet²⁸. Samuti on õpilasi, kes on osalenud rohkemates tundides kui ainekava ette näeb. Selleks võib olla erinevaid põhjuseid, näiteks toimuvad ujumistunnid mitme õppeaasta jooksul ja õpilased läbivad tegelikkuses rohkem ujumistunde kui kool on ettenähtud tundide all märkinud.

Tulemused esitatakse agregeerituna maakondade ja kohalike omavalitsuste lõikes. Andmeid õpilaste kohta isikupõhiselt ei kasutata. Koolide kaupa andmeid ei esitata ja koolide pingeridu õpilaste ujumisoskuse alusel ei koostata.

²⁸ PGS 36, lõige 4 kohasel on koolil kohustus reageerida olukorras, kus õpilane ühe õppeveerandi jooksul puudub õpest 20% või rohkem. Samast põhimõttest on võimalik lähtuda ka olukorras, kus õpilane osaleb ujumistundides liiga vähe selleks, et omandada vajalik ujumisoskus.

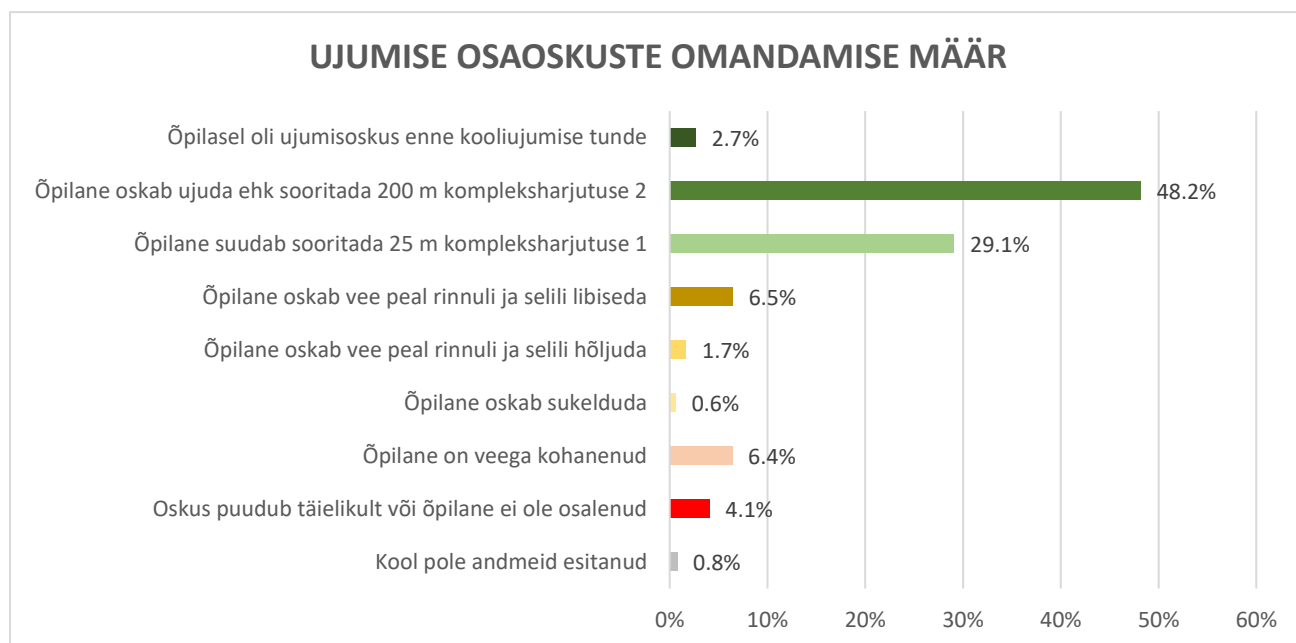
Tulemused

I: Ujumisoskuse tase

Ujumisoskuse tase näitab õpilase oskust, mis on saavutatud ujumise algõpetuse läbimise lõpuks. Ujumisoskuse taseme omandamise kohta antakse hinnang vastavalt sellele, mil määral on õpilased omandanud ujumise osaoskused. Kui täielikku ujumisostkust omandatud ei ole, siis hinnatakse ujumisostkust vastavalt sellele millisel tasemel on omandatud madalamad osaoskused. Koolid kannavad EHISesse andmed iga õpilase omandatud osaoskuse kaupa.

Ujumisoskuse taseme seire annab ülevaate 5. klasside õpilaste ujumisostkuse, sh osaoskuste omandamise osakaalust osaoskuste kaupa Eestis kokku (joonis 1). Lisaks saame teada, kui paljud õpilased ei ole ujumisostkust omandanud ja kui paljudel on ujumisostkus omandatud enne kohustusliku ujumise algõpetuse tunde.

12 683-st 5. klasside õpilastest on ujumisostkuse omandanud 6449 õpilast ehk 50,9%. Kooli ujumistundides omandas ujumisostkuse 6110 õpilast ehk 48,2% ja 339 õpilasel ehk 2,7% oli ujumisostkus olemas enne kooliujumise tunde. 518 õpilase ehk 4,1% kohta on märgitud, et neil puudub ujumisostkus täielikult või nad ei ole osalenud ujumistundides.

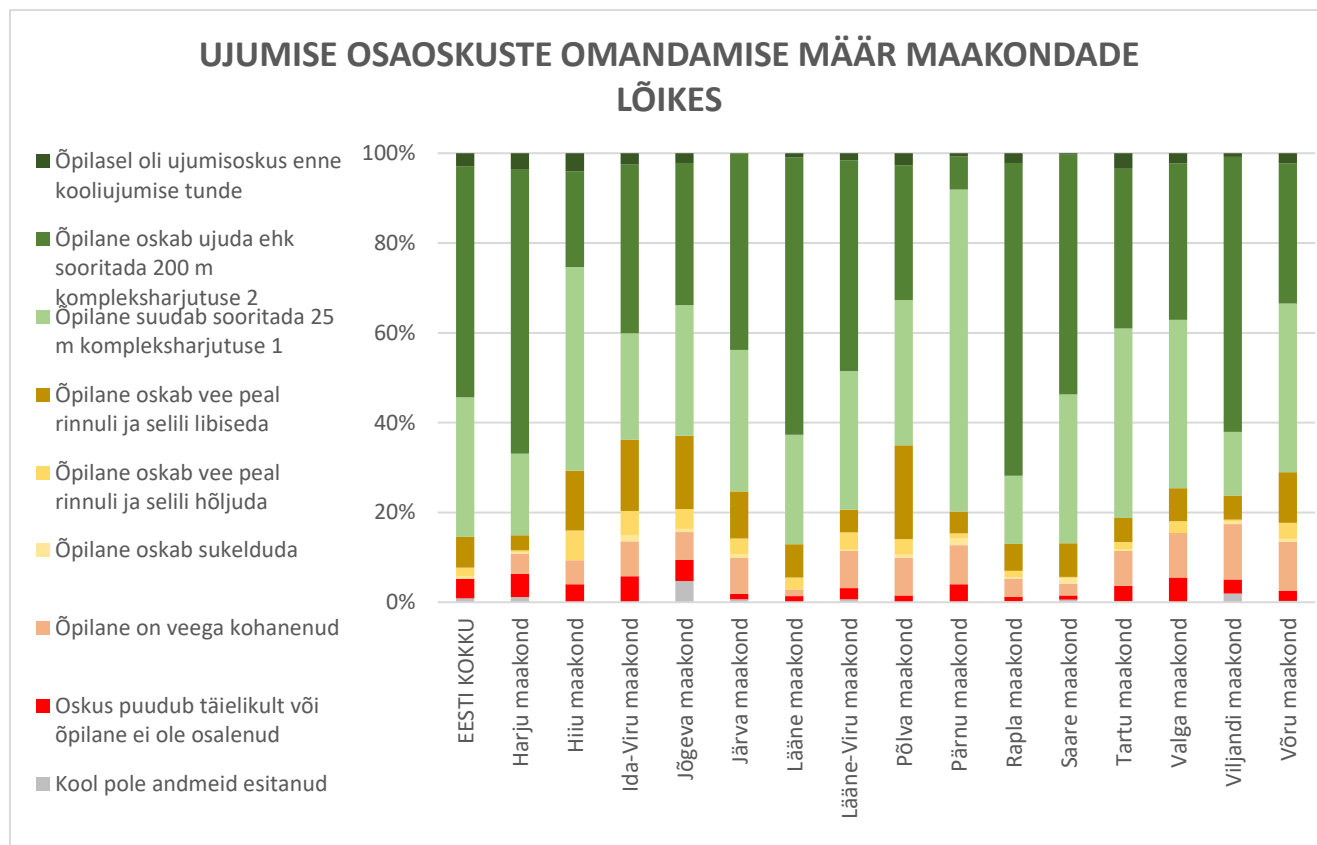

Joonis 1. Ujumise osaoskuste omandamise määr viienda klassi õpilaste seas (N=12 683)

Allikas: EHIS

Ujumisoskuse taseme seire võimaldab saada ülevaate ujumisostkuse kohta tervikuna, sh osaoskuste kaupa maakondade lõikes (joonis 2). Viies maakonnas paistavad õpilased silma hea ujumisostkuse poolest: Rapla maakond (69,6%), Harju maakond (63,3%), Lääne maakond (61,8%), Viljandi maakond (61,2%) ja Saare maakond (53,4%). Pärnu maakond eristub teistest selle poolest, et 71,7% õpilastest on omandanud 25 m kompleksharjutuse 1. Suurem osa õpilastest on omandanud ujumisostkuse või 25 m kompleksharjutuse 1, kuid igas maakonnas on ka õpilasi, kellel puudub ujumisostkus või kes ei ole osalenud ujumistundides.

Kohalike omavalitsuste lõikes on ujumisoskuse omandanud õpilasi kõige enam Viimsi vallas (85,1%), Saku vallas (83,8%) ja Kuusalu vallas (83,3%). Keila linnas (94,3%), Pärnu linnas (83,3%) ja Kiili vallas (79,8%) on valdav enamik õpilastest sooritanud 25 m kompleksharjutuse 1.

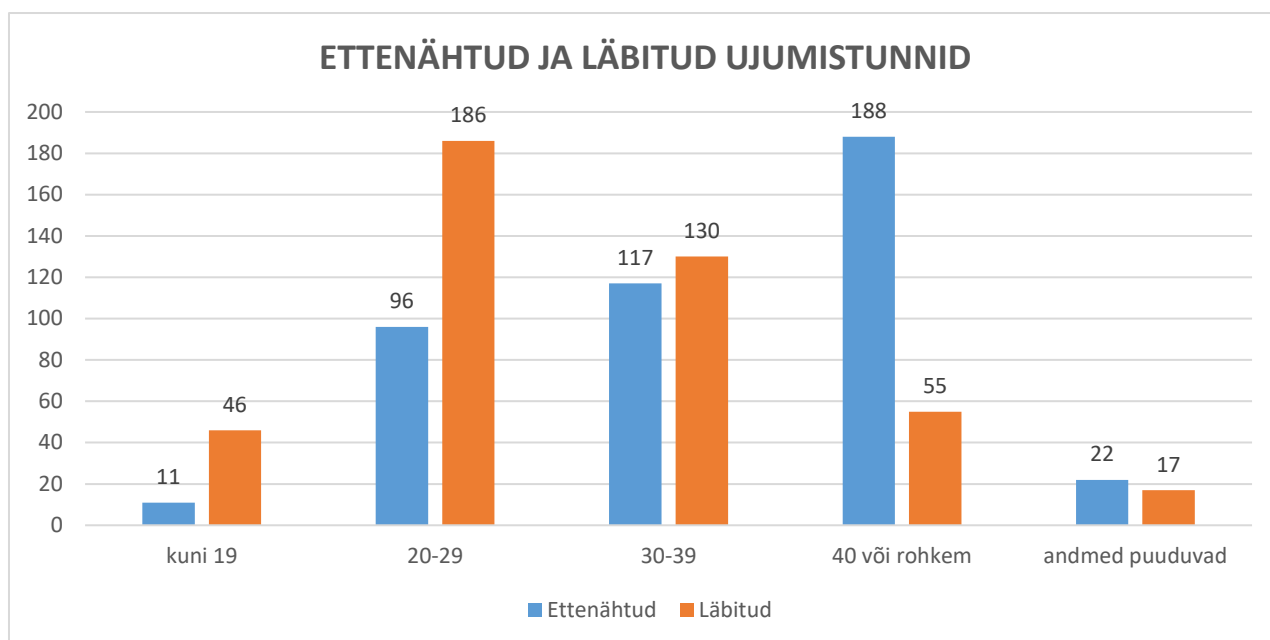
Joonis 2. Ujumise osaoskuste omandamise määr viienda klassi õpilaste seas maakondade lõikes (N=12 683)

Allikas: EHIS

II: Ujumise algõpetuse korraldamine

Ujumisõpetuse korraldamise seire annab ülevaate selle kohta, mitu ujumistundi on koolid oma õppekavades ujumise algõpetuseks kavandanud (ettenähtud ujumistunnid) ja kui palju tunde õpilased tegelikult läbisid (läbitud ujumistunnid) (joonis 3).

188 koolis ehk 43,3% on kooli õppekavaga ettenähtud 40 või rohkem ujumistundi, kuid tegelikult on 40 või rohkem ujumistundi läbitud vaid 55 koolis ehk 12,7%. Enamasti jääb läbitud ujumistundide arv vahemikku 20–29 ujumistundi (186 kooli ehk 42,9%).

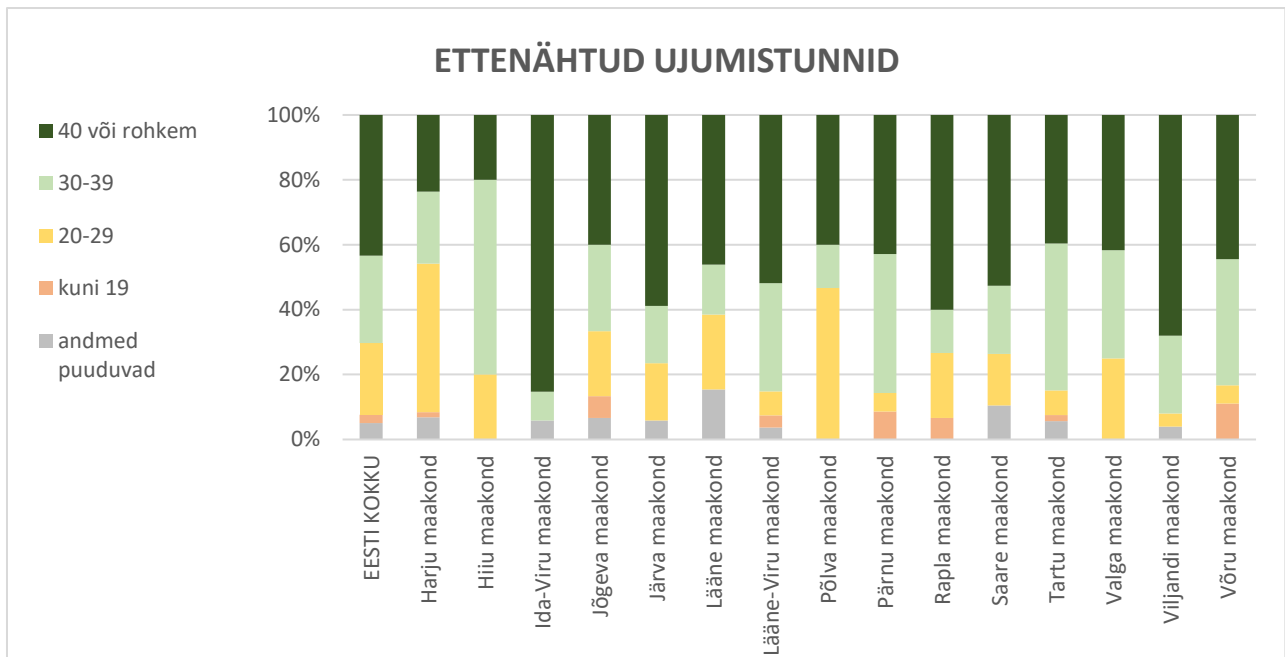

Joonis 3. Ettenähtud ja läbitud ujumistunnid koolide arvestuses (N=434)

Allikas: EHIS

Arvestades Eesti koolide autonoomiat õppe kavandamisel ja korraldamisel, lähtuvad koolid oma õppekavades ujumistundide mahtu kavandades kooli ja piirkonna eripärast, sh ujumistundide korraldamise võimalustest. Õppekavades ujumise algõpetuseks kavandatud ujumistundide arv on esitatud maakondade lõikes (joonis 4). Kõige enam on 40 või rohkem ujumistundi oma õppekavades kavandanud koole kuues maakonnas: Ida-Viru maakonnas 85,3%, Viljandi maakonnas 68,0%, Rapla maakonnas 60,0%, Järva maakonnas 58,8% ja Saare maakonnas 52,6% koolidest. 30–39 ujumistundi kavandanud koole on kõige rohkem Hiiu maakonnas (60% koolidest). Koole, kes on oma õppekavades kavandanud 20–29 ujumistundi, on kõige enam Põlva maakonnas (46,7%) ja Harju maakonnas (45,8%).

Silma paistavad 11 omavalitsust, kus kõik koolid on oma õppekavas kavandanud 40 või rohkem ujumistundi: Alutaguse vald, Haljala vald, Jõhvi vald, Kadrina vald, Loksa linn, Märjamaa vald, Muhu vald, Mulgi vald, Nõo vald, Toila vald ja Väike-Maarja vald. Antsla vallas, Jõelähtme vallas, Kihnu vallas ja Luunja vallas on kõik koolid oma õppekavas kavandanud 30–39 ujumistundi ning Keila linnas ja Kiili vallas 20–29 ujumistundi. Selliseid kohalike omavalitsusi, kus kõik koolid on kavandanud kuni 19 tundi ehk alla poole soovituslikest ujumistundidest, ei leidu.

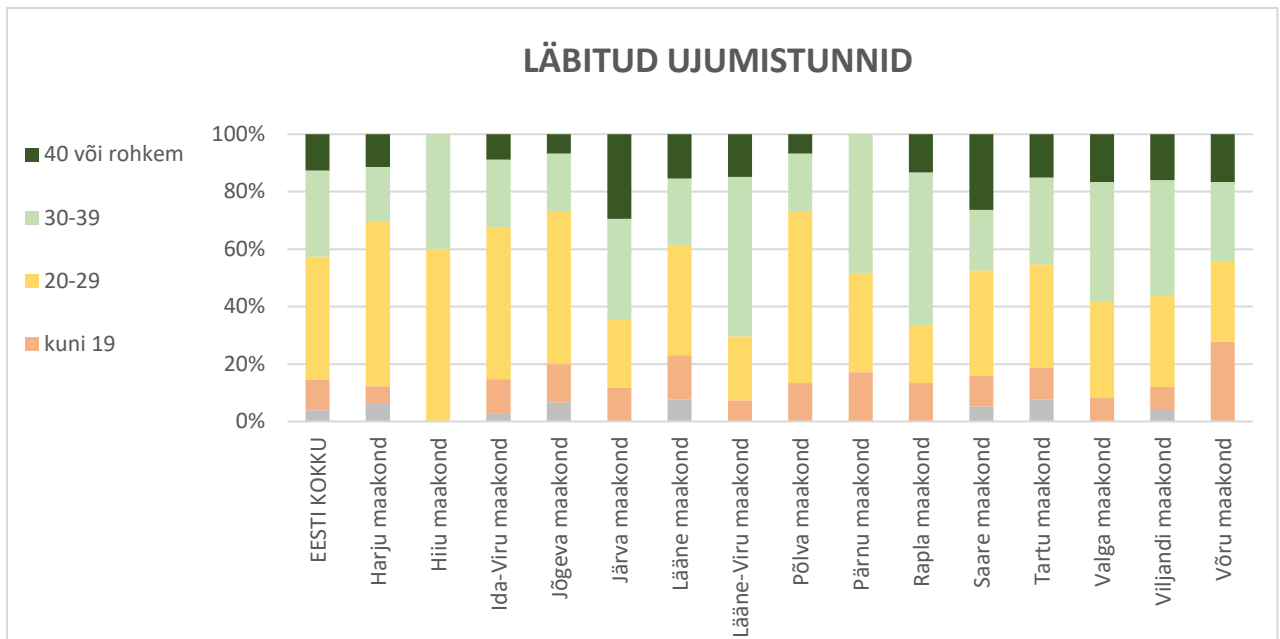

Joonis 4. Koolides ettenähtud ujumistunnid maakondade lõikes (N=434)
Allikas: EHIS

Läbitud ujumistundide arv näitab, kui palju kooli õppekavas ettenähtud ujumistunde õpilased tegelikult läbisid maakondade lõikes (joonis 5). 40 või rohkem ujumistundi on läbitud Järva maakonnas 29,4% ja Saare maakonnas 26,3% koolides. 30–39 ujumistundi on õpilased läbinud Lääne-Viru maakonnas 55,6% ja Rapla maakonnas 53,3% koolides. Kolmes maakonnas on õpilased enam kui pooltes koolides läbinud 20–29 ujumistundi: Hiiu maakonnas ja Põlva maakonnas 60% ning Harju maakonnas 57,3% koolides.

Kohalike omavalitsuste lõikes on 40 või rohkem ujumistundi läbitud kõikides koolides Kadrina vallas ja Viimsi vallas. 30–39 ujumistundi on läbitud kõigis koolides Antsla vallas, Jõhvi vallas, Kihnu vallas, Kose vallas, Loksa linnas, Märjamaa vallas, Toila vallas, Vinni vallas ja Väike-Maarja vallas. Keila linnas, Kiili vallas, Luunja vallas, Nõo vallas, Põltsamaa vallas ja Sillamäe linnas on kõikides koolides läbitud 20–29 ujumistundi ning Häädemeeste vallas ja Muhu vallas kuni 19 ujumistundi.

Nendest 11-st omavalitsusest, kelle kõik koolid olid kavandanud 40 ja rohkem ujumistundi, läbiti kavandatud arv ujumistunde tegelikkuses vaid ühe omavalitsuse koolis ja nelja omavalitsuse kõigis koolides 30–39 ujumistundi. Kuigi selliseid kohalike omavalitsusi, kus kõik koolid oleksid kavandanud alla poole soovituslikest ujumistundidest, ei leidunud, läbiti kahe omavalitsuse koolides alla poole soovituslikest ujumistundidest. See näitab, et suures osas kavandavad koolid 40 ja enam ujumistundi, kuid tegelikkuses läbivad õpilased kavandatust vähem ujumistunde. Samas, mida rohkem koolid oma õppekavades ujumistunde kavandavad, seda rohkemates ujumistundes on võimalik õpilastel osaleda.

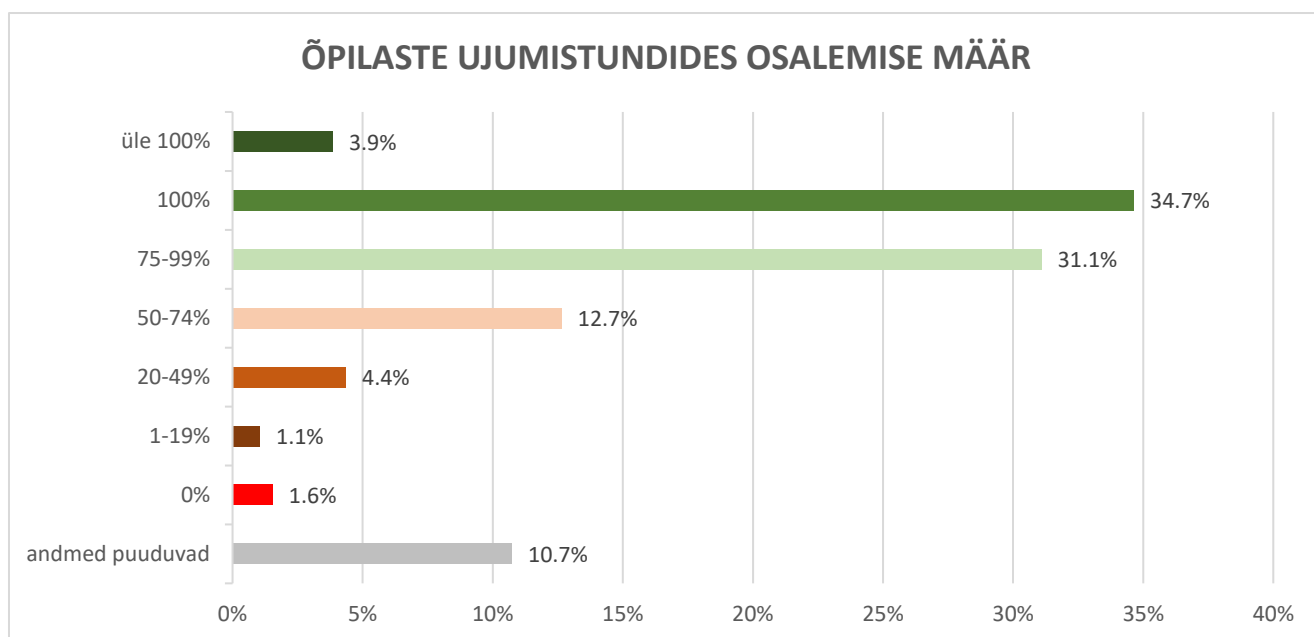
Joonis 5. Läbitud ujumistunnid maakondade lõikes (N=434)

Allikas: EHIS

III: Õpilaste osalemine ujumistundides

Ujumistundides osalemise seire annab ülevaate sellest, kui palju õpilased kooli õppekavas ettenähtud ujumistundides osalevad (joonis 6).

Üle 80% õpilastest on osalenud vähemalt pooltes kooli poolt korraldatud ujumistundides. Kõikides kooli poolt korraldatud ujumistundides on osalenud 34,7% valimisse kuuluvatest õpilastest ja 31,1% on osalenud vähemalt 75% ujumistundides. Tulemust ehk ujumisostkust mõjutava tegurina on oluline see, kui palju tunde on kool oma õppekavas ujumise algõpetuseks kavandanud: kui kool planeeris vähemalt 40 ujumistundi, said õpilased võimaluse osaleda rohkemates ujumistundides ka juhul, kui nad osalesid nt ainult pooltes tundides.

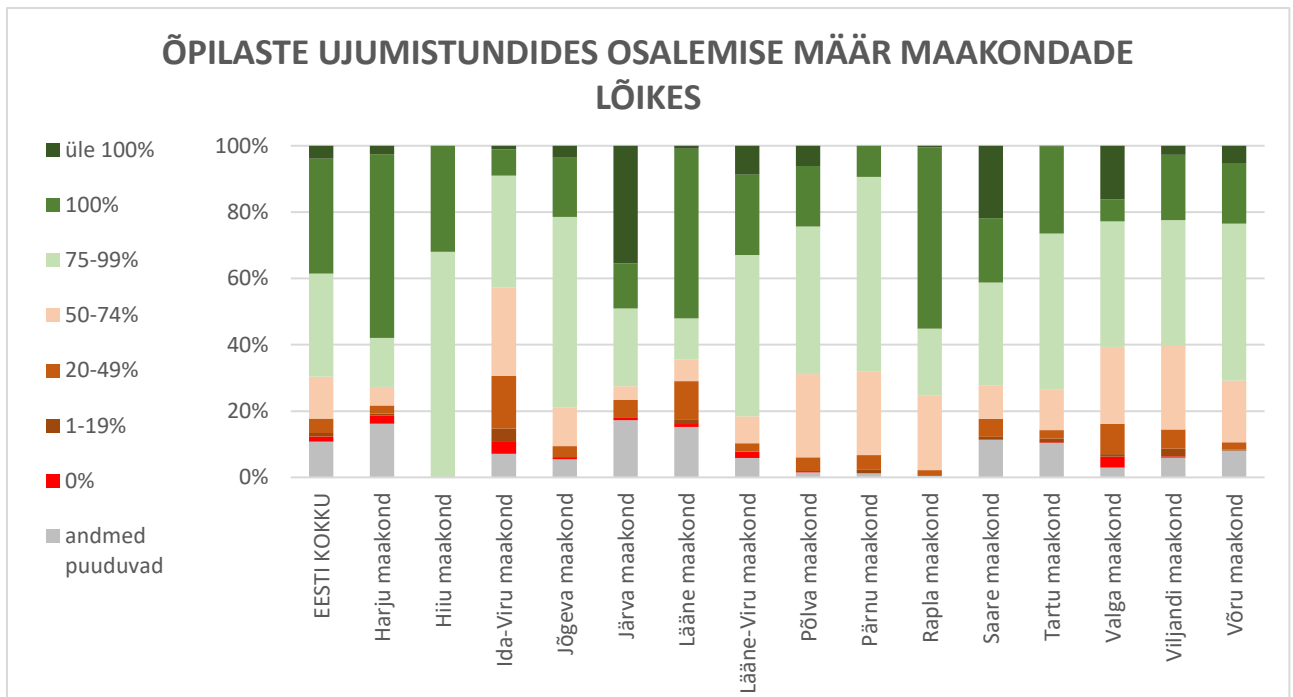
Joonis 6. Õpilaste ujumistundides osalemise määr (N=12683)

Allikas: EHIS

Ujumistundides osalemise seire annab maakondade lõikes ülevaate selle kohta, kui suur osa õpilastest on osalenud kõikides ettenähtud ujumistundides ja kui suur osa on läbinud kooli õppekavas ettenähtust vähem/rohkem tunde (joonis 7).

Suure osalemisagedusega paistavad õpilased silma Harju maakonnas, kus 55,4% õpilastest on osalenud kõikides ette nähtud tundides, Rapla maakonnas (54,7%) ja Lääne maakonnas (51,2%). Kooli õppekavas ettenähtust rohkemates tundides osalevad õpilased Järva maakonnas (35,5% õpilastest) ja Saare maakonnas (21,8%). Vähemalt 75% ujumistundides osalevad õpilased Hiiu maakonnas (68% õpilastest), Pärnu maakonnas (58,6%) ja Jõgeva maakonnas (57,5%).

Kohalike omavalitsuste lõikes osaleb kooli õppekavas ette nähtust rohkemates tundides kõige enam õpilasi Paide linnas (80,2% õpilastest). Kihnu vallas ja Kiili vallas osalevad kõik õpilased kõikides kooli poolt korraldatud ujumistundides, kuid nendes valdades on ujumistunde kooli õppekavas kavandatud alla soovitusliku 40 tunni.

Joonis 7. Õpilaste ujumistundides osalemise määr maakondade lõikes (N=12 683)

Allikas: EHIS

Koolide lõikes (N=413) on olukord selline, et 327 koolis on kõik õpilased osalenud rohkem kui 20% ujumistundides. Nendest 327 koolist on omakorda kõik õpilased osalenud ujumistundides järgmiselt: 83 koolis kõikides tundides, 65 koolis vähemalt kolmveerandis, 97 koolis vähemalt pooltes ning 82 koolis vähemalt 20% ujumistundides.

86 koolis on õpilasi, kes on osalenud vähem kui 20% ujumistundidest, sh on 51 kooli sellised, kus mõni õpilane ei ole ettenähtud ujumistundides üldse osalenud.

IV: Õpilaste juhendamine

Juhendamise ja juhendajate ettevalmistuse seire annab ülevaate, kui palju on 5. klasside õpilastel ujumise algõpetuse juhendajaid ja kui palju on õpilasi keskmiselt ühe juhendaja kohta. Saame teada, kui paljudes koolides on ujumistreener kaasatud ujumistundide läbiviimisse. Abijuhendajate koosseisu kohta esitatud andmete põhjal ülevaadet koostada ei saa.

Ujumise algõpetuse juhendajaid on EHISe andmetel kokku 460. Selleks, et saada teada kui palju on õpilasi ühe juhendaja kohta, on vaadeldud nende EHISesse sisestatud õpilaste andmeid, kellel on juhendaja märgitud. Neid õpilasi, kellel ei ole juhendajat märgitud, arvestuses ei kuvata. Ühe juhendajaga võivad olla seotud õpilased mitmest maakonnast ja kohalikest omavalitsusest, seega võib üks juhendaja olla kajastatud mitu korda, sh erinevate maakondade ja kohalike omavalitsuste lõikes. Näiteks on üks juhendaja EHISes seotud 421 õpilase juhendamisega neljas erinevas maakonnas, üheksas kohalikus omavalitsuses, kahekümne neljas koolis.

Keskmiselt tegeleb EHISe andmetel üks juhendaja 40,3 viienda klassi õpilasega. Maakondadest on keskmiselt kõige rohkem õpilasi ühe juhendaja kohta Tartu maakonnas (38,7), Ida-Viru maakonnas (37,6) ja Harju maakonnas (36,4). Keskmiselt kõige vähem on ühe juhendaja kohta

õpilasi Põlva maakonnas (8,8 õpilast). Kohalike omavalitsustest on keskmiselt ühe juhendaja kohta õpilasi kõige enam Sillamäe linnas (66,5 õpilast).

Maksimaalselt on ühe juhendajaga seotud 421 õpilast. Maakondade lõikes on maksimaalne õpilaste arv ühel juhendajal Tartu maakonnas (415 õpilast) ning minimaalne õpilaste arv ühel juhendajal on igas maakonnas üks õpilane. Kohalike omavalitsuste lõikes on maksimaalne õpilaste arv ühel juhendajal Tartu linnas (374), Tallinnas (321) ja Viimsi vallas (245).

Tabelid 1 ja 2 annavad ülevaate ujumise algõpetust õpetavate ujumistreeneri kutsega juhendajatest ning „Õpime ujuma“ ujumise algõpetuse koolituse läbinud juhendajatest. Eestis on kutsega ujumistreenereid kokku 272. Viiendate klasside õpilaste ujumise algõpetuse juhendajatest omab ujumistreener kutset 66 (14,3%). Kutsega treenerid on kaasatud ujumise algõpetuse tundide läbiviimisse 236 ehk enam kui pooltes koolides.

Tabel 1. Juhendajate ettevalmistus

Allikas: EHIS, EUL ujumise algõpetuse andmebaas, SA Kutsekoda

EKR* kutsetase		
EKR 3	10	
EKR 4	11	
EKR 5	32	
EKR 6	11	
EKR 7	2	
Ujumistreeneri kutsega juhendajaid kokku	66	14,3%

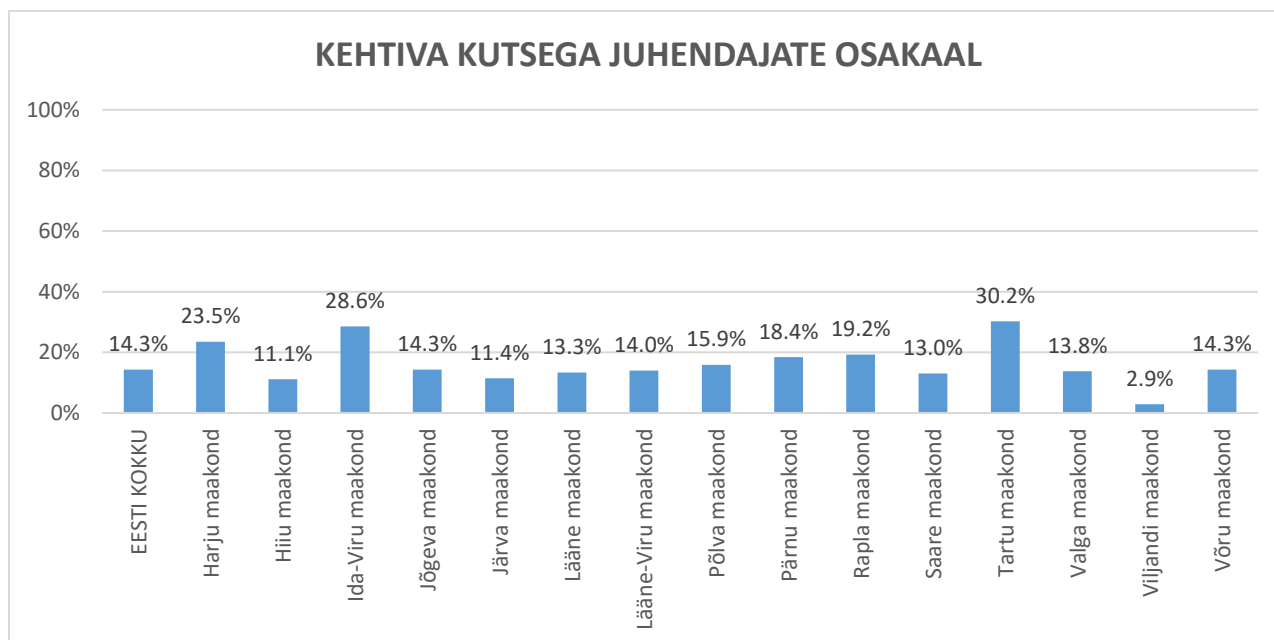
*EKR - Eesti Kutsekvalifikatsiooniraamistik

Tabel 2. Juhendajate ettevalmistus

Allikas: EHIS, EUL ujumise algõpetuse andmebaas, SA Kutsekoda

Juhendajad, kes on ujumistreeneri kutsega ja kes on läbinud „Õpime ujuma“ koolituse	60	13%
"Õpime ujuma" koolituse läbinud juhendajad	199	43,3%
Juhendajad, kes on ainult ujumistreeneri kutsega	6	1,3%
Kutseta ja koolitust mitte läbinud juhendajad	195	42,4%
Juhendajad kokku	460	100%

Kehtiva ujumistreeneri kutsega juhendajate osakaal maakondade lõikes näitab, et kõige enam on ujumistreeneri kutsega juhendajaid kaasatud ujumise algõpetusse Tartu maakonnas (30,2%), Ida-Viru maakonnas (28,6%) ja Harju maakonnas (23,5%) (joonis 8). Kohalikest omavalitsustest on kõik Narva-Jõesuu linna ja Sillamäe linna ujumise algõpetuse juhendajad treenerikutsega.

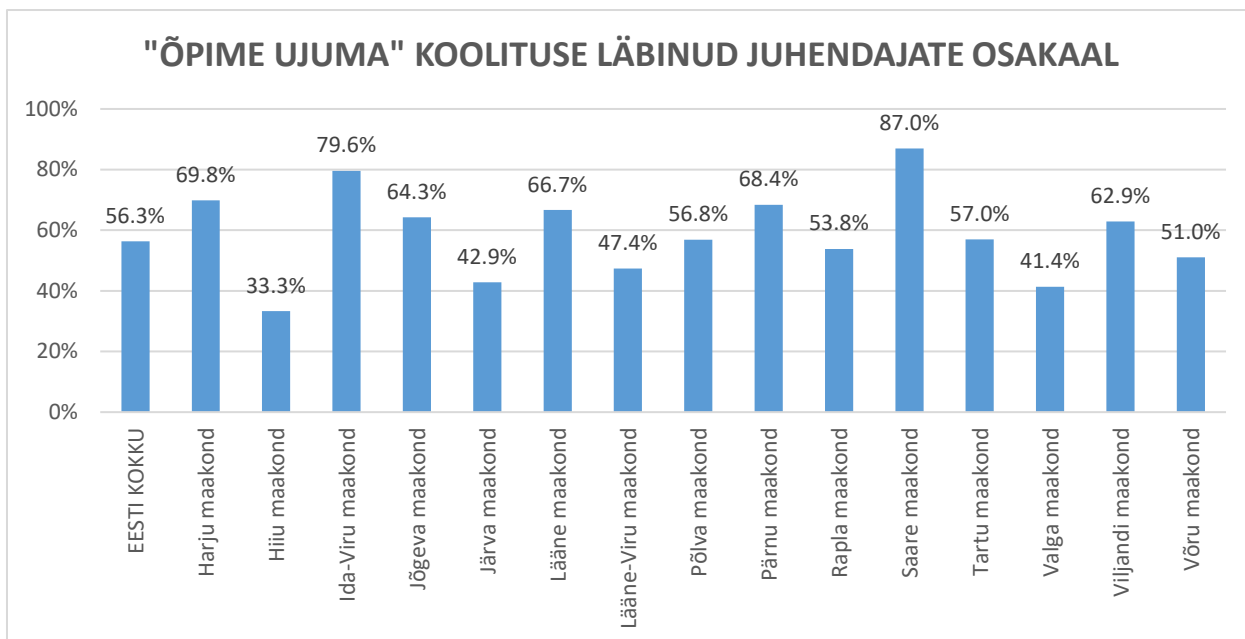

Joonis 8. Kehtiva ujumistreeneri kutsega juhendajate osakaal maakondade lõikes

Allikas: EHIS, SA Kutsekoda

Joonisel 9 on esitatud „Õpime ujuma“ koolituse läbinud juhendajate osakaal maakondade lõikes. EHISE andmetel on „Õpime ujuma“ koolituse läbinud juhendajaid 259. Kõige enam on „Õpime ujuma“ koolituse läbinud juhendajaid õpilasi juhendamas Saare maakonnas (87%), Ida-Viru maakonnas (79,6%), Harju maakonnas (69,8%), Pärnu maakonnas (68,4%) ja Lääne maakonnas (66,7%).

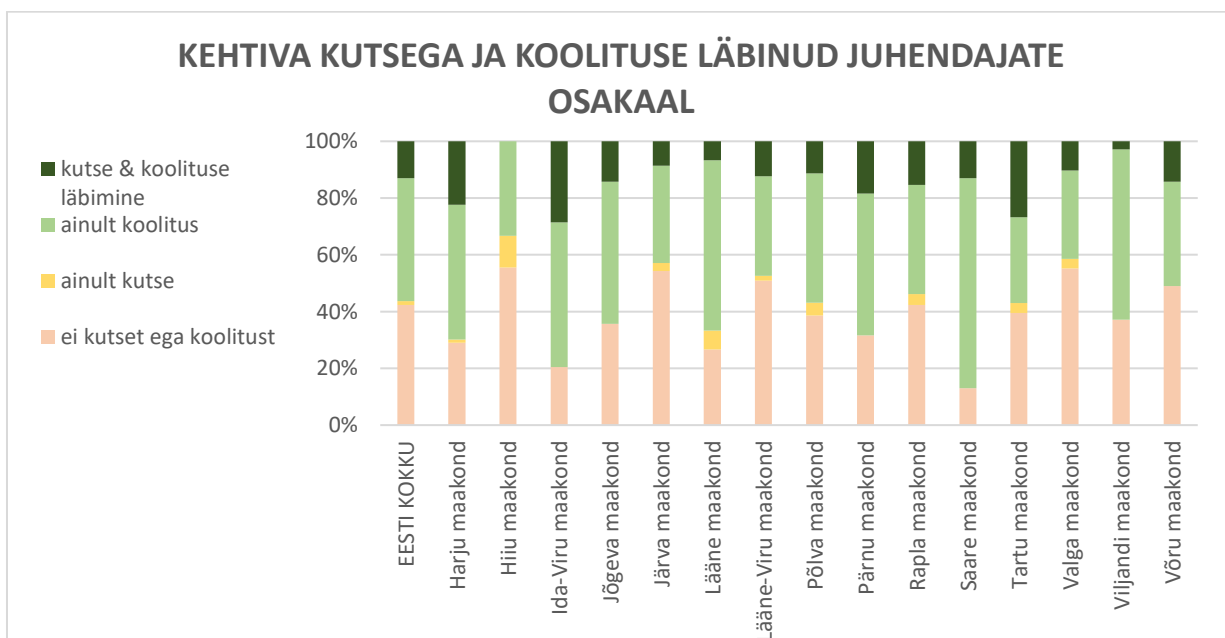
Kohalikest omavalitsustest on kõik Häädemeeste valla, Keila linna, Kihnu valla, Kiili valla, Loksa linna, Maardu linna, Narva-Jõesuu linna, Raasiku valla, Sillamäe linna ja Toila valla õpilaste juhendajad läbinud „Õpime ujuma“ koolituse.

Joonis 9. "Õpime ujuma" koolituse läbinud juhendajate osakaal maakondade lõikes

Allikas: EHIS, EUL ujumise algõpetuse andmebaas

Ujumise algõpetuse juhendajate ettevalmistuse analüüs (kellel on kehtiv ujumistreeneri kutse ja kes on läbinud „Õpime ujuma“ koolituse) võimaldab maakondade lõikes saada ülevaate ka sellest, kui suur osa juhendajatest on läbinud ainult koolituse, kui suurel osal on ainult kutse ning kui suure osakaalu moodustavad need juhendajad, kellel ei ole ujumistreeneri kutset ega läbitud „Õpime ujuma“ koolitust (joonis 10).

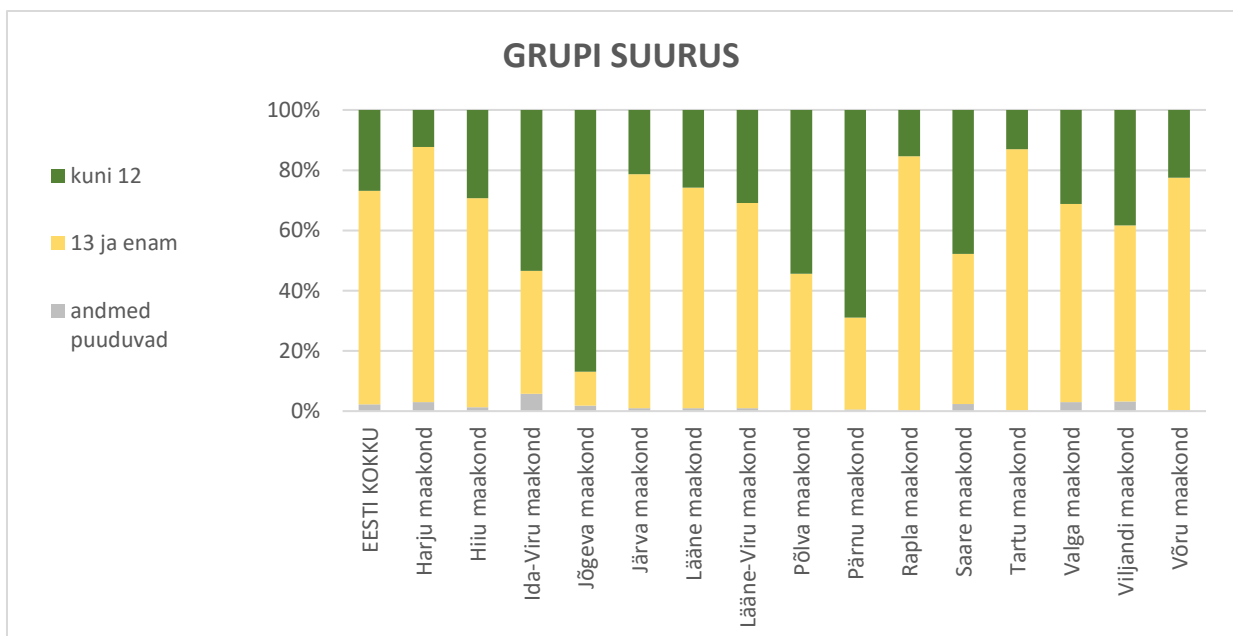

Joonis 10. Kehtiva ujumistreeneri kutsega ja "Õpime ujuma" koolituse läbinud juhendajate osakaal maakondade lõikes

Allikas: EHIS, EUL ujumise algõpetuse andmebaas, SA Kutsekoda

Grupi suurus näitab õpilaste arvu ujumistunnis ühe juhendaja kohta: kuni 12 õpilast või 13 ja enam õpilast (joonis 11).

Enamasti (71%) osaletakse ujumistundides 13 ja enama õpilasega gruppides, 27% juhtudel kuni 12 õpilasega gruppides, 2% kohta õpilastest andmed grupi suuruse kohta puuduvad. Andmed grupi suuruse kohta võivad olla ebatäpsed, sest EHISes ei ole täpsustatud, et grupi suuruse all mõeldakse seda, kui palju on õpilasi grupis ühe juhendaja kohta. Seetõttu on koolid tõlgendanud välja erinevalt ning märkinud EHISesse kas grupi kogusuuruse või õpilaste arvu juhendaja kohta. EHISE andmetel on väiksemad grupid ujuma õppimiseks Jõgeva maakonnas, kus 86,9% õpilastest õpib ujuma grupis, kus on vähem kui 12 õpilast, ja Pärnu maakonnas, kus 68,9% õpilastest õpib ujuma grupis, kus on vähem kui 12 õpilast. Suuremates gruppides õpivad õpilased ujuma Tartu maakonnas (86,7% õpilastest osaleb grupis, mis on suurem kui 13 õpilast), Harju maakonnas (84,7%) ja Rapla maakonnas (84,6%). Tulenevalt väikesest õpilaste arvust on alla 12 õpilasega grupid Kihnu vallas, Ruhnu vallas ja Setomaa vallas. Anija vallas, Kohila vallas, Loksas linnas ja Luunja vallas õppisid kõik õpilased ujuma suuremates gruppides kui 12 õpilast.

Joonis 11. Grupi suurus ujumistundides (N=12 683)

Allikas: EHIS

Ujumisoskuse saavutamise prognoos

Et prognoosida, kuidas mõjutavad ujumisoscuse omandamist eri näitajad – ujumise algõpetuse korraldus (ujumistundide arv, juhendaja ettevalmistus, grupi suurus) ja ujumisvõimaluste olemasolu – kasutati prognoosimudelit. Mudelis rakendatakse (binaarset) logistilist regressioonanalüüsi, mis prognoosib sündmuse (ujumisoscuse omandamine, uuritav e sõltuv

tunnus) toimumise tõenäosust ja selle muutumist sõltuvalt argumenttunnuse (seletav e sõltumatu tunnus) väärtuse muutumisest²⁹.

Ujumisoskuse saavutamist mõjutab läbitud ujumistundide arv ja vähemalt 25 m ujula olemasolu kohalikus omavalitsuses, kus õpilase kool asub. Ujula puudumine vähendab õpilase ujumisoskuse omandamise riskisuhet (1:0,645) poolteist korda. Ujumistundide arvu üheühikuline kasv suurendab ujumisoskuse saavutamise riskisuhet 1,02 korda ehk 2%, kui õpilaste muude näitajate väärtused on võrdsed (nt mõlema õpilase KOV-is puudub ujula). Samas kasvatavad kümme lisanduvat ujumistundi ujumisoskuse saavutamise võimalusi 1,2 korda³⁰: mida rohkem ujumistunde õpilased ujumise algõpetuses läbivad, seda suurem on neil võimalus saavutada ujumisoskus. Samuti on kahest võrdselt ujumistundides käinud õpilasest suurem võimalus ujumisoskus omandada sellel, kelle kooli asukohajärgses kohalikus omavalitsuses on ujula. (Vt tabel 1 lisas)

Mitmed eespool nimetatud tunnused on omavahel seotud (nt kutsega treeneri ja 25 m ujula olemasolu KOV-is), seetõttu kasutati mudelis üksnes ujumistundide arvu ja ujula näitajaid (vt tabelid 2 ja 3 lisas).

²⁹ Analüüsi eeldused: sõltuv tunnus on mõõdetud kaheväärtuselisel (0/1) skaalal, üks või mitu sõltumatut tunnust on kas pidevad või kategooriaalsed tunnused, mõõtmised on sõltumatud ja tunnuste väärtused üksteist välistavad. Multikollineaarsus ei ole regressioonanalüüsi puhul soovitatav.

³⁰ $e^{0,21}=1,234$

Kokkuvõte ja järeldused

Seire käigus selgus, et andmete EHISesse sisestamise kvaliteet ei võimalda teha lõplikke ega üheseid järeldusi ujumise algõpetuse korraldamise kohta. Andmekoosseis ei olnud kõigi valimisse kuuluvate õpilaste osas täielik, kuna õpilaste ujumisandmete sisestamisel enne 08.09.2021.a. ei olnud EHISes kõik väljad täitmisel kohustuslikud³¹ ning andmete sisestamisel võis olla sisestajatel erinev arusaamine, kuidas andmeid märkida. Andmeanalüüsi raskendas see, et osad koolid olid jätnud andmed esitamata või esitanud need ebatäpselt. Õpilaste valimi moodustas 82% 5. klasside õpilastest, mis on siiski piisav, et teha üldistavaid järeldusi. Analüüsis koolide kaupa andmeid ei esitata ja koolide pingeridu õpilaste ujumisoskuse alusel ei koostata.

Ujumise õpitulemusele esitatava nõude tõstmine ja ujumisoskuse selgem määratlemine on avaldanud positiivset mõju Põhjamaade laste ujumisoskuse omandamisele ning osutunud üheks põhimeetmeks uppumissurmade ennetamisel ja vähendamisel. Luues tingimused selleks, et iga õpilane omandaks I kooliastme lõpuks ujumisoskuse, tagatakse Eestis edaspidi parem veeohutus ja vähendatakse uppumisriske ka täiskasvanueas. Oluline samm tingimuste loomisel on ujumisoskuse defineerimine 200 m kompleksharjutusena, mis motiveerib nii õpilasi kui ka juhendajaid kõrgema eesmärgiga ujumisoskuse saavutamise nimel rohkem pingutama, võrreldes varasema tagasihoidlikuma eesmärgiga, milleks oli 25 m ujumine vabalt valitud stiilis. Kokkuvõttes on riiklikus õppekavas seatud eesmärk ja muudetud ujumise algõpetuse korraldus avaldanud 5. klasside õpilaste ujumisoskusele positiivset mõju.

Edaspidi on kavas teostada seire iga õppeaasta lõpus, et analüüsida saavutatud õpitulemuse omandamist ehk ujumisoskuse taset I kooliastme lõpuks, ujumise algõpetuse korraldust (ettenähtud ja läbitud ujumistunnid) ja õpilaste osalemist ujumistundides. Juhendajate ettevalmistust seirata iga 4 aasta tagant. 2021/2022 õppeaasta lõpus seirata 3. ja 4. klasside ujumisandmeid ning alates 2022/2023 õppeaasta lõpust alustada iga-aastaselt 3. klasside andmete analüüsi. Järjepidev seire võiks luua ka paremad eeldused andmete kvaliteetsemaks esitamiseks.

Ujumisoskuse saavutamine

EHISe andmetel on ujumisoskuse omandanud pooled 5. klasside õpilastest, sh need, kes on omandanud ujumisoskuse ujumise algõpetuse tundides, ja need, kellel oli ujumisoskus olemas enne kooliujumise tunde. Lisaks ujumisoskuse omandanud õpilastele on 29% õpilastest sooritanud 25 m kompleksharjutuse. Võrreldes neid tulemusi 2015. aasta andmetega³² võib järeldada, et õpilaste ujumisoskuse tase on riikliku õppekava muudatuse tulemusel ja ujumise algõpetuse uue korraldusega paranenud. Ujumisoskuseta õpilaste osakaal on vähenenud: vaid 4,1% õpilastest puudub ujumisoskus täielikult või ei ole õpilane tundides osalenud³³.

Saavutatud ujumisoskuse tase on maakondade lõikes erinev: viie maakonna õpilased paistavad silma õpilaste hea ujumisoskuse poolest ja mõni maakond eristub teistest selle poolest, et suur osa õpilastest on sooritanud 25 m kompleksharjutuse. See näitab, et õpilased ei ole küll saavutanud täielikku ujumisoskust, kuid on omandanud sellele eelneva oskuse, mis viib neid ujumisoskuse täielikule omandamisele lähemale.

³¹ EHISe juhendis on peale 08.09.2021.a. ujumisandmete esitamist sisse viidud muudatus, et õpilaste ujumisandmete lisamisel on kõik väljad (v.a "Teised abistavad või juhendavad isikud") täitmiseks kohustuslikud.

³² Projekti „Veega sõber“ käigus sooritas ujumisoskuse kompleksharjutuse 14% õpilastest.

³³ Projekti „Veega sõber“ käigus selgus, et 9% õpilastest puudus ujumisoskus täielikult.

Ehkki koolidest esitatud andmete põhjal oskavad pooled 5. klasside õpilastest ujuda, ei ole saavutatud eesmärk, et kõik õpilased omandaksid I kooliastme lõpuks ujumisoskuse.

Ujumistundide arv: plaanitu ja tegelikkuse erinevus

Uues õppekavas soovitatud mahus 40 või rohkem ujumistundi on kooli õppekavas kavandanud 43,3% koolidest, kuid tegelikkuses on õpilased sellises mahus ujumistunde läbinud vaid 12,7% koolidest. Suures osas koolides (42,9%) on õpilased osalenud 20–29 ujumistundi, mis on eelmises õppekavas soovitatud ujumistundide maht. See näitab, et paljudes koolides läbivad õpilased sama ujumistundide mahu, mis oli sätestatud õppekava eelmises versioonis. Suurema ujumistundide arvu kehtestamine kooli õppekavas on ujumisoskuse saavutamiseks oluline, sest mida rohkemates kooli poolt korraldatud ujumistundides õpilased osalevad, seda suurem on neil võimalus ujumisoskust omandada. Ka juhul, kui õpilane puudub osadest ujumistundidest, on tal seda suurem võimalus omandada ujumisoskust, mida rohkem kool on oma õppekavas ujumistunde kavandanud.

Silma paistavad 11 omavalitsust, kus kõik koolid on oma õppekavas kavandanud 40 või rohkem ujumistundi ning 2 omavalitsust, kus kõik koolid on läbinud 40 või rohkem ujumistundi.

Lisaks mõjutab ujumisoskuse saavutamist ujumistundide arvu kõrval ka vähemalt 25 m ujula olemasolu õpilase kooli kohalikus omavalitsuses: õpilastel, kelle kooli kohalikus omavalitsuses on ujula, on suurem võimalus omandada ujumisoskust. Samuti on neil võimalik kinnistada oma ujumisoskust, külastades ujulat väljaspool ujumistunde.

Ujumistundides osalemine

Vähemalt pooltes kooli poolt korraldatud ujumistundides on osalenud üle 80% õpilastest, rohkem kui kolmandik õpilastest on osalenud kõikides kooli poolt korraldatud ujumistundides ning väga väike osa õpilasi on osalenud vähem kui 20% ettenähtud ujumistundides. Nagu eespool öeldud, on ujumistundide arv kriitiline ujumisoskuse omandamiseks ja seda arvu saab suurendada üksnes kokkulepetega kooli õppekavas, kuna riik on omalt poolt õiguslikud ja rahalised võimalused loonud. Oluline on, et õpilased osaleksid võimalikult palju kooli poolt korraldatud ujumistundides ja ei puuduks ilma mõjuva põhjuseta. Ujumistundidest osavõtmist mõjutab ka õpilaste motivatsioon tundides osaleda.

Juhendajad

Ujumise algõpetuse juhendajaid on kokku 460, neist ujumistreeneri kutsega on 66 ja nad on kaasatud tundide läbiviimisse 236 ehk enam kui pooltes koolides. „Õpime ujuma“ koolituse on läbinud 259 juhendajat, sh kümnes kohalikus omavalitsuses kõik juhendajad.

Enam kui kolmandik juhendajatest töötab mitmes maakonnas ja mitme kohaliku omavalitsuse koolide õpilastega. Üle poole juhendajatest omab ujumise algõpetuse tundide läbiviimiseks vajalikku ettevalmistust, kuid igas maakonnas on juhendajaid, kellel ei ole ujumistreeneri kutset või kes ei ole läbinud „Õpime ujuma“ koolitust.

71% õpilastest osaleb ujumistundides enam kui 12 õpilasega gruppides, mis ei ole kooskõlas uue õppekava soovitusel, mille järgi ühe juhendaja kohta on ette nähtud maksimaalselt 12 õpilast. Probleem võib olla ka andmete ebatäpses esituses, kui EHISesse ei märgita grupi suurust ühe juhendaja kohta.

Soovitused/edasised tegevused ujumise algõpetuse korraldamiseks, et õpilased omandaksid riiklikus õppekavas taotletud õpitulemusena ujumisoskuse ja andmekvaliteet võimaldaks olukorda adekvaatselt seirata.

- Haridus- ja teadusministeeriumil
 - arendada EHISst viisil, mis võimaldaks koolidel sisestada ujumisandmeid korrektselt sh märkida väljal „grupi suurus“, kui palju on õpilasi grupis ühe juhendaja kohta ning teha kõik väljad täitmiseks kohustuslikuks sh väli „Teised abistavad või juhendavad isikud“;
 - kaaluda võimalust täpsustada ujumisandmete esitamise juhendit ja EHISE andmeväljade nimetuste täpsemaks ja kasutajasõbralikumaks muutmist.
- Ujumisliidul
 - korraldada koolitusi erinevates piirkondades töötavatele ujumise algõpetuse juhendajatele;
 - selgitada välja ujumisandmete esitamata jätmise põhjused;
 - kavandada koostööd ülikoolidega, et uurida õpilaste ujumistundidest puudumiste põhjuseid ja ujulate kasutamise võimalusi ujumistundide läbiviimiseks ning ujumise algõpetust juhendavate õpetajate ettevalmistust ujumistundide läbiviimiseks.
- Koolidel koos koolipidajatega
 - pöörata tähelepanu ujumise algõpetust juhendavate õpetajate ettevalmistusele ja „Õpime ujuma“ täiendkoolituse läbimise olulisusele;
 - järgida soovituslikku ujumise algõpetuse protsessi kirjeldust;
 - turvalisuse tagamiseks korraldada ujumisõpetust kuni 12 õpilasega gruppides ühe juhendaja kohta;
 - kaaluda võimalusi kooli õppekavas planeerida ujumise algõpetuseks 40 ujumistundi.

LISA

Tabel 1. Ujumisoskuse saavutamise regressioonimudel³⁴

	regressiooni- kordaja β_l	SE β_l	Waldi statistik χ^2	df	olulisuse tõenäosus p	riski- suhe exp^β	usalduspiir exp^β	
							alumine	ülemine
konstant	-0,585	0,052	124,851	1	< 0,001	0,545		
ujumistundide arv	0,021	0,001	212,481	1	< 0,001	1,022	1,019	1,024
25 m ujula olemasolu KOV-is=0	-0,439	0,052	71,308	1	< 0,001	0,645	0,582	0,714
25 m ujula olemasolu KOV-is=1	1							
Nagelkerke R ²	0,044							
Cox-Snelli kordaja	0,033							
N	9941							

Tabel 2. Õpilaste juhendajate treenerikutse ja nende KOV-ide ujulaga varustatuse jaotuste risttabel³⁵.

	ujula puudub		ujula olemas		KOKKU	
puudub treenerikutse	1222	63,3%	3473	43,3%	4695	47,2%
treenerikutse olemas	707	36,7%	4539	56,7%	5246	52,8%
KOKKU	1929	100,0%	8012	100,0%	9941	100,0%

Tabel 3. Õpilaste juhendajate treenerikutse ja ujumise algõpetuse grupi suuruse jaotuste risttabel³⁶.

	13 ja enam		kuni 12		KOKKU	
puudub treenerikutse	3020	43,2%	1675	56,9%	4695	47,2%
treenerikutse olemas	3977	56,8%	1269	43,1%	5246	52,8%
KOKKU	6997	100,0%	2944	100,0%	9941	100,0%

³⁴ Hosmer ja Lemeshow (1980) test (HL) näitab, et mudeli sobivus andmetega on kehv.

³⁵ χ^2 -ruut testiga tehti kindlaks, et nimetatud tunnuste vahel on statistiliselt oluline ($p \leq 0,05$) seos olemas.

³⁶ χ^2 -ruut testiga tehti kindlaks, et nimetatud tunnuste vahel on statistiliselt oluline ($p \leq 0,05$) seos olemas.

Tabel 4. Õpilase ujumisoskuse ja tema juhendaja „Õpime ujuma“ koolitusel osalemise jaotuste risttabel³⁷.

	Õpilane ei sooritanud 200m kompleks-harjutust 2		Õpilane sooritas 200m kompleks-harjutuse 2		KOKKU	
juhendajal koolitus läbimata	1013	18,7%	1101	19,3%	2114	19,0%
juhendajal koolitus läbitud	4412	81,3%	4603	80,7%	9015	81,0%
KOKKU	5425	100,0%	5704	100,0%	11129	100,0%

³⁷ χ^2 -ruut testiga tehti kindlaks, et nimetatud tunnuste vahel statistiliselt oluline ($p \leq 0,05$) seos puudub.